

Kaustunde- Gamburg
Lokalhistoriske Arkiv
2008

Skræddere og syersker

Arkivets adresse: Assensvej 179,
Åbningstid: Hver tirsdag kl. 19.00-21.30,
desuden 15/8-1/6 tirsdag kl. 14-17,
eller efter aftale

Hjemmeside: <http://home1.stofanet.dk/essv/arkiv>
ISSN: 1399-1620

Skræddere og syersker

Skrædder betyder, den, der skærer.

Skrædderne i København dannede i 1275 Danmarks ældste laug. Herfra bredte laugsvæsenet sig til andre håndværk og andre byer.

Et laug var en sammenslutning af håndværkere, der ønskede at sikre en god faglig standard og en rimelig indtægt for en familie. Derfor havde man regler, der begrænsede tilgangen til fagene. Skrædderfaget kræver ikke de store muskler, så ofte var det mænd af liden statur eller med et fysisk handicap, der blev skræddere.

Kvinder havde jo lige så store forudsætninger for at sy som mændene, men dem holdt man i det udprægede mandssamfund ude ved forskellige forordninger. En kvinde – sypige – måtte i flere hundrede år kun sy for fremmede, når det gjaldt omsyning eller reparation af tøj, og det for en ussel betaling i forhold til den faglærte mand.

Først i 1883 – 21 år efter at laugenes særrettigheder blev ophævet – dannede 25 kvinder ”De kvindelige Herreskræddere”, og så sent som i 1915 fik kvinderne tilladelse til at blive optaget i det almindelige skrædderforbund. Allerede året efter var der lige så mange kvinder som mænd i forbundet, nemlig ca. 3000 af hvert køn!

Skrædderen havde med sit stillesiddende arbejde ofte tid til at fundere over tilværelsen, og i kraft heraf fik mange skræddere lyst til at tilegne sig en masse viden, så derfor var de tit næsten ligeså respekterede for deres store viden som præster og degne.

Mange skræddere syede ikke kun i eget værksted, men drog med deres få redskaber hjem til folk, som selv lagde stof til. Det hed sig, at det var en dårlig skrædder, som ikke således mindst fik stof til en vest til sig selv. Måske har H. C. Andersen digtet historien om kejserens nye klæder på denne baggrund!

Ved gennemgang af folketællingerne for Kauslunde og Gamborg sogne tilbage til 1801 har vi fundet skræddere og sypiger både i Voldby, Gamborg, Kauslunde, Svenstrup og Skrillinge, men i det følgende omtales kun dem fra 1900-tallet, som vi har kunnet finde nærmere oplysning om via arkivet og interviews.

Skrillinge

Skræddermester Jørgen Vædele Carl Christian Larsen var født i Kustrup, Vejlbysogn i 1882, som søn af husmand Mads Larsen og Jensine Kristine Jørgensen. Den 18. Maj 1907 blev han gift med Ane Marie Bolkjær, kaldt Marie, fra Odder. De bosatte sig i Skrillinge og startede skrædderforretning i det tidligere fodermesterhus til Kålsbjerggård, Møllegårdsvej 4.

*Skræddermester Jørgen Vædele foran huset
Skrillingevej 1 – 1925.*

flere år, indtil hun valgte at trække sig tilbage til kontor og hjem med folkehold og ung pige i huset. Endelig var der gennem årene ansat flere lærlinge, der som regel boede hos skrædderparret. To af dem, Thorkild og Richard, blev kaldt Tot og Bange og lærlingeværelserne over værkstedet blev kaldt ”svinestien”.

De fik 3 børn: Vera Agnete, der døde allerede som 4-årig, Vagn og endnu en Agnete.

Den sidstnævnte har skrevet om sine forældre, at de startede med 2 øre på lommen, kaldede vægge og halm i sengene. Men med flid og dygtighed fik de sammen oparbejdet en god forretning og fik mulighed for at bygge hus på Skrillingevej 1. Her byggede de senere til, så de havde butik ud mod gaden og værksted og kontor i tilbygningen.

Der var ansat 3 svende – de to af dem gennem alle årene – nemlig Chr. Andersen, Skril-linge, og Nicolaj Andersen, Russelbæk. Desuden nogle syersker: Chr. Andersens kone Anna, Erna Boye fra Nr. Aaby og bagerdatteren Ruth. De sidstnævnte var udlærte skræddere, men blev måske af gammel vane kaldt sypiger.

Marie Vædele arbejdede med i

Agnete har skrevet om sin far, at han selv skar alt tøjet, prøvede og solgte efter mål. Af og til kørte han også ud til kunder på landet, da kun få havde bil på den tid. Hans specialitet var kjole og smoking til herrer, men han syede også dragter og frakker til damer.

Til brug for velnærede kunder havde man specielt indrettede centimetermål (150 cm) – med krog i den ene ende og hul i den anden, så man kunne sætte flere sammen.

Alle på skrædderiet sad på bordet i rigtig skrædderstilling med korslagte ben, når der blev syet i hånden, hvad man gjorde det meste af tiden. Der var dog 2 symaskiner i skrædderiet. Til pressearbejdet blev der brugt pressejern med kulgløder samt jern opvarmet på brændeovn, indtil de elektriske kom på markedet.

Som et kuriosum kan nævnes, at vi i arkivet på nogle regninger fra 1913 og 1914 fra C. L. Seiferts engroslager i København kan læse nogle kommentarer til bestillinger fra Jørgen Vædele. Den mest interessante nævner, at man ikke ser sig i stand til at levere grønt klæde, da det ikke mere bruges i hovedstaden, men sender det mere anvendte sorte klæde i stedet.

Vædele var formand for skræddermesterforeningen Fyn fra 1924 - 1930, og han var med i Odd Fellow-logen i Middelfart.

Jørgen Vædele døde i 1960. Pastor Dam Kristensen sagde om ham ved begravelsen, at han altid havde været meget samvittighedsfuld, beskeden og særdeles vellidt og havde vundet sig ry viden om for sin dygtighed.

Marie Vædele døde i 1965.

Skræddersvend Jens Christian Andersen, f. 1899, blev udlært som skrædder i Harndrup hos skræddermester Jespersen.

Efter endt uddannelse kneb det med at finde nyt arbejde, hvorfor han arbejdede hjemme i ca. et halvt år, bl.a. med at udjævne en stejl mark ved hjemmet. Endelig fik han arbejde som skrædder i Asperup og senere hos skræddermester Vædele i Skrillinge, hvor han i 1935 fik mulighed for at købe hus billigt af en tømrer på Skrillingevej 9.

Jens Christian Andersens hustru, Ane Marie Andersen, kaldt Anna, f. 1901, der var udlært skrædder hos skrædder Beck i Bogense, hjalp som omtalt også til i Vædeles skrædderi – men det krævede først en oplæring, da skrædder Vædele havde sin egen måde at sy på.

Også sønnen Svend Erling kom i skrædderiet og fik lov til at hjælpe med at sy knapper i. Det blev gjort solidt med et kryds. Han sad også på bordet som de øvrige.

Hos skrædder Vædele opnåede Jens Chr. Andersen 25 års jubilæum til trods for, at jobbet var dårligt betalt, og der ofte ikke var til lønninger. Det fortælles, at engang han fik løn for 3 uger på én gang – hele 100 kr. – skulle det holdes som en hemmelighed, at man pludselig havde så mange penge liggende. Efter jubilæet stoppede Jens Chr. Andersen som skrædder og tog arbejde i et malerfirma, der udførte arbejde på den gamle Lillebæltsbro.

Svend Erling Andersen blev i 1954 gift med Ely Lauritzen, f. 1932. Giftermålet udløste dengang en forhøjelse af Svend Erlings månedsløn efter statens takster med 100 kr.

De fik to børn: Kurt og Bent.

Anna og Jens Chr. Andersen med sønnen Svend Erling ca. 1950.

Ely Andersen var uddannet dameskrædder 1951 i Fredericia. Hun og syersken Anna Andersen, f. 1923, Kauslunde, senere gift med Lauritz Larsen, startede sammen systue i Østergade i Middelfart, men det gav for lidt, så deres veje måtte efter få år skilles. – Byens damer ville ikke betale det, som det nødvendigvis skulle koste at få skræddersyet en kjole eller dragt. Efter den tid indrettede Anna systue i Kauslunde og senere i Ejby, mens Ely uofficielt fortsatte med lidt syning fra hjemmet i Skrillinge.

Fra v. Ely Lauritzen og Anna Andersen - 1954.

Kauslunde

Skræddermester Johan Poulsen var født i Husby 1876. Han blev udlært i Kauslunde, men arbejdede som svend i Årup, inden han i 1899 vendte tilbage til Kauslunde og startede egen forretning Kauslundevej 36. Samme år blev han gift med Hansine Jørgensen fra Årup. De fik 7 børn: Inger, Agnes, Ejla, Herluf, Gudrun, Valborg og Edvard.

Edvard døde tragisk allerede som 13-årig, da han på sin slæde kørte ud foran en bil ved Kauslunde Kirke

Agnes blev gift med smed Jens Mortensen, som senere startede MH Stålmøbler i Middelfart.

Agnes og Jens fik 3 børn: Poul, Jytte og Birgit. Den sidste er den tidligere byrådspolitiker Birgit Jensen, Skrillinge. Jytte blev gift Clausten og bor også i Skrillinge. Hun har omhyggeligt samlet familiens historie i fine mapper.

Som de andre skræddere i byen syede Johan Poulsen mest nyt herretøj, men det blev også til en del omsyning. Somme tider – især omkring 2. Verdenskrig – ”vendte” man ligefrem et sæt tøj. Desuden solgte han også færdigt arbejdstøj til folk.

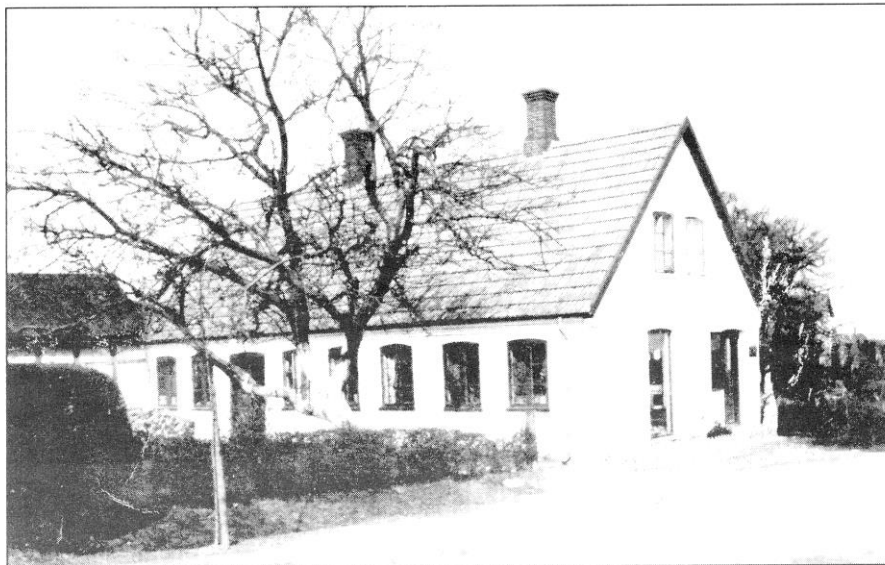
Fra skrædderværkstedet mindes Jytte og Birgit, at der sad to skræddersvende på bordet og syede i hånden, men at der også var et par symaskiner, som de to piger ikke måtte røre. Men heldigvis havde deres morfar nogle vareprøver af stof, stofrester i en skuffe og noget skrædderkridt, de kunne lege med. Udenfor var der opført en bålplads i mursten, hvor et lille bål sørgede for gløder til det store pressejern.

Skræddermester Poulsen havde mindst to svende ad gangen, og to af hans døtre, nemlig Inger og Valborg, hjalp til i perioder. Folk kom mest til skrædderen, men det hændte også, at han tog ud til folk.

En af Johan Poulsens gode kunder var fotohandler Kaj Ølunds far, guldsmed Johannes Ølund, som havde forretning i Middelfart, hvor nu ”Nielsens” ligger. En af pigernes sjove erindringer er, at engang Ølund kom og skulle have rettet tøjet til, forsøgte morfaderen at bide tråden over med sin ene tand. – Han havde bestilt et gebis, men endnu ikke fået det.

*Stående: Skræddermester
Johan Poulsen – 1904
Siddende: skræddersvendene
J.P.Clausen og Valdemar ?
Pigen er Agnes Poulsen*

Kauslundevej 36 med købmandsbutik og skrædderi – ca. 1925

Sine skrædderkone, som hun blev kaldt, havde sikkert i mange år nok at gøre med sin store børneflokk og skræddersvende på kost, men da den yngste Edvard kun var 5, i 1919, oprettede hun en lille købmandsforretning i den ende af huset, der vender ud mod Kauslundevej.

Børnebørnene Jytte og Birgit kan huske nogle store sække med mel og sukker, der stod oppe på loftet, men ellers blev der solgt kaffe, tobak, bolsjer og slikkepinde. Når de to piger kom på besøg, måtte de ikke gå ind ad butiksdøren, for så ringede en klokke jo, men skulle tage bagdøren. Det samme gjaldt hos skrædderen, hvor de skulle banke på vinduet før et besøg.

Skrædderforretningen blev solgt til skrædder Sundbøl i 1945, hvorefter Johan og Sine Poulsen flyttede over gaden til en lejlighed oven over købmandsforretningen Kauslundevej 33, der var ejet af datteren Valborg og hendes mand fiskeren Carl Aage Busk. Øverst på kvisten boede en sypige Nicoline Nielsen, (1887-1963), der både syede, hækede og strikkede for folk og lavede orkis, hvilket hun bl.a. prøvede at lære skrædder Poulsens barnebarn Jytte.

Sine Poulsen døde i oktober 1946 og Johan Poulsen kort tid efter i juli 1947.

Skræddermester Jens Peter Claudi Clausen, Kauslunde, blev født i Ravnebjerg ved Odense i 1883. Hans far var skrædder, og da J. P. var blevet konfirmeret, kom han i lære i faderens skrædderforretning.

Efter endt uddannelse rejste den unge Clausen ud i den store verden, bl.a. til København, og kom senere – omkring århundredeskiftet – tilbage til Kauslunde, hvor han fik ansættelse hos skræddermester Johan Poulsen. Det fik vidtrækkende følger for den unge skræddersvend, for her mødte han Anna Hansen fra Skovshøjrup. De blev gift i 1906, og næsten samtidig åbnede de egen skrædderforretning på Heimdalsvej 9 i Kauslunde.

De fik 8 børn, hvoraf flere blev boende på egnen og stiftede familie. Datteren Erna blev gift med Erland Brochstedt, Middelfart, Agnete med mejeribestyrer Johannes Juul Larsen, Kauslunde, og sønnen Poul med Dine (Maren Kirstine)

Laursen, Koesmosevej.

Da børnene voksede til, og forretningen gik godt, blev der brug for mere plads, og familien købte Kauslunde Varehus, Kauslundevej 98 og indrettede sideløbende skrædderforretning her.

Varehuset var allerede den gang en alsidig forretning og en god indtægtskilde, så mens J.P. Clausen sad på bordet og passede skrædderiet, passede Anna Clausen butikken.

*Anna og J.P.Clausen
for huset Heimdals-
vej 9 – 1924*

Kauslunde Varehus og Skrædderforretning – ca. 1935

Efter arbejdsomme år solgte de i 1943 Varehuset og flyttede til lærer Hasseriis' ejendom på Hasseriisvej 8. – Men symaskine og nål fulgte med, og skrædderiet fortsatte på husets første sal. Et par år senere byggede J.P.Clausen en bungalow på Kauslundevej 82 og indrettede skrædderi i kælderen. I 1949 flyttede familien til Middelfart, hvor en nybygget 2-families villa stod klar i Jernbanegade.

Skræddermester Johannes Sundbøl, f. 1917, overtog i 1945, som tidligere nævnt, Johan Poulsens skrædderforretning på Kauslundevej 36, med både svend, syerske og lærling. Det fortælles, at der var tradition for blandt folk fra nabolaget, at man drak sin formiddagsbajer hos skrædderen, men det blev hurtigt afskaffet efter Sundbøls overtagelse.

Han var vokset op på en ejendom på Staurbyvej sammen med 6 søskende. Det var faderens beslutning, at Johannes skulle være skrædder. Han mente, det var et fag med fremtid i, og måske var der lige pludselig en læreplads, for Johannes måtte forlade realskolen for at gå i lære, selv om han hellere ville have været købmand. Johannes Sundbøl er oprindelig født Nielsen, men han og hans to brødre, som også var selvstændige forretningsdrivende, ønskede et mere markant navn og fandt navnet Sundbøl i en navnebog.

I 1947 blev han gift med Ruth Friis Hansen fra Gammel Landevej 86 og fik børnene Erling, Arne og Else.

Johannes Sundbøl syede mangan en habit til folk på egnen, bl.a. syede han tøj til Herluf Hansen, Gammel Landevej, til dennes bryllup. Habitterne blev faconsyet, så de passede perfekt til den enkelte person og med flere lag klæde, så fx jakken stadig havde sin facon, selv om den lå på en stol. Ikke noget med skulderpuder eller lignende tilpasning!

Familien Sundbøl flyttede i 1954 til Kauslundvej 96 og udvidede skrædderforretningen med diverse herretøj, konfektion, slips, sokker m.m. – Den blev opdelt i en konfektionsafdeling med butik og en skrædderafdeling med en stor Singersymaskine og en kakkellovn med plads til 7 pressejern.

Men konkurrencen var hård. Det fortælles, at en købmand hentede 3 skjorter i udvalg, men afleverede dem alle uden at købe, hvorefter skrædderen flyttede sin handel til en anden købmand.

En anden gang, da fru Larsen i Varehuset begyndte at sælge skjorter, blev der indkøbt kitler til skrædderforretningen. Men man enedes dog om at fordele vareudvalget og begrænse konkurrencen.

Tiden var ikke med skrædderfaget, så Sundbøl måtte supplere indtægten med omforandringer for forretninger i Middelfart og omsyninger for folk. Da den ene

af forretningerne i Middelfart måtte lukke, forsvandt en del af familiens indtægtsgrundlag, og i 1972 lukkede Sundbøl sin forretning og tog lønnet arbejde. – Først hos Roxy Renseri på Gl. Banegårdsvej og senere på Nordisk Tråd og Kabel som sømarbejder.

Johannes Sundbøl var kasserer i Gamborg Menighedsråd fra 1969 til 1988

Der var flere dameskræddere, der etablerede sig i Kauslunde. Her kan bl.a. nævnes **Paula Nilsson**, f. Nielsen 1914 i Koesmose. Hun var svagelig som barn, så hun blev ikke som sine 10 søskende sendt tidligt ud at tjene, men blev som 14-årig sat i skrædderlære.

Allerede ca. 1933 startede hun systue i forældrenes hjem i Koesmose og flyttede siden systuen til Koesmosevej 9. Det fortælles, at flere af byens unge piger hjalp til på systuen, ligesom sytøj blev leveret ud i byen som hjemmearbejde. Hun syede altid på trædesymaskine og styrede saksen med venstre hånd.

Hun blev senere specialskærer hos Nilaco i Ejby og sluttede sit arbejdsliv hos Søs og Ib Drasbæk.

Paula Nilsson var i 1938 blevet gift med frisørmester Gustav Adolf Nilsson. De fik 4 børn: Alex, Carsten, Dennis og Lonnie.

Kort før sin mands død i 1980 tog Paula i en alder af 64 år kørekort.

I 1959 flyttede **Irma Rasmussen**, f. 1932 sammen med sin mand Thorkild Bo Rasmussen til Kauslunde og begyndte som dameskrædder. Hun var uddannet hos sin mor i Sjørup og havde aflagt svendeproeve i Viborg. Hun husker, at hendes første kunde var Ketty Borsting, der fik syet tøj til datteren. Hendes kunder kom fra et stort område – helt fra Tybrind mod vest og til Roerslev mod øst. Der blev syet kjoler og børnetøj, især børnefrakker, som ofte blev syet af aflagte damefrakker. Med tiden svandt kundekredsen ind til kun at omfatte dem, der kun kunne bruge tøj syet efter mål, så kjolesyningen blev mere og mere afløst af forskellige reparationer, bl.a. udskiftning af lynlåse.

Desuden begyndte Irma at hjælpe mere til i mandens snedkerværksted og har bl.a. malet flere brudekister.

**Af syersker bør endvidere nævnes følgende,
som arkivet kun har få oplysninger om:**

Agnes Rasmussen, Kauslundevej 117, Kauslunde

Ruth Rasmussen, Heimdalsvej 7, Kauslunde, som desuden underviste i husmandsforeningen i kjolesyning.

Grethe Pedersen, Kauslundevej 47, Kauslunde

Jenny Hansen, Gamborgvej 43, Gamborg

Ane Jørgine Eriksen, Assensvej 151, Skrillinge

Karen M. Bode, Assensvej 83, Skrillinge

Året 2007

Arbejdet er gået støt og roligt i 2007. Vi har fået meget registreret og arkiveret. Trods det, har vi dog stadig et efterslæb i form af afleveringer, der burde være færdigbehandlet for længe siden, men vi arbejder på det. Udstillingen "Skomagere og træskomænd" åbnede lørdag d. 10. marts. Den omfattede ud over fotos og personhistorie også en mængde skomagerværktøj samt håndlavet fodtøj. "Arkivernes dag" d. 10. nov. holdt vi åbent hus. Med emnet "Mennesket i arkivet" havde vi lavet nogle plancher, som viste, hvad man evt. kan finde i et lokalhistorisk arkiv. Tommy Hansen fra "Trekantområdets Slægtshistoriske Forening" var på besøg og fortalte om slægtsforskning og foreningen. Det har desværre endnu ikke været muligt at komme tilbage i lokalerne i stueetagen, hvilket er meget uheldigt, da ældre besøgende har svært ved at forcere trappen til kælderen. Vi har ellers hele tiden troet, at når Hyllehøjskolen var færdigudbygget ville vi få lokalerne tilbage, men, men... vi kan kun håbe.

Vi har fået installeret adgang til Internettet, og i den kommende tid vil vi få vores registreringsprogram Arkibas opgraderet. Det bevirker, at når vi har registreret noget, gemmes det på lokalarkivernes store fælles database.

Arkivet har udvidet åbningstiden, så vi ud over hver tirsdag aften kl. 19-21.30 også har åben kl. 14-17 i perioden 15/8-1/6.

Tak til arkivforeningens medlemmer. Jeres bidrag betyder meget for vores arbejde med at bevare Kauslunde og Gamborg sognes historie.

Udstillingen "Skræddere og syersker" åbner søndag d. 2. mar. kl. 14.

Arkivet har fået e-mail:
kaus.-gamb.-arkiv@hotmail.com.
Besøg også vores hjemmeside:
<http://home1.stofanet.dk/essv/arkiv>

P.a.v. Ester Nørrelykke

**GENERAL-
FORSAMLING**
afholdes
d. 16. april kl. 19⁰⁰
i lokalerne over arkivet.
*Efter generalforsamlingen
serveres der kaffe.*

Medarbejdere:

Karen Margrethe
Christophersen, Kauslunde
6440 3003

Carl Brochstedt (Busser),
tidl. Kauslunde
6441 1698

Tove Holm, Gamborg
6440 3300

Gunnar Madsen,
tidl. Kauslunde (formand)
6440 3066

Tove Mikkelsen,
tidl. Svenstrup
6441 2660

Karen Munk Rasmussen,
Kauslunde
6440 3100

Ester Nørrelykke,
Skrillinge (arkivleder)
6441 2514

Gerda Rasmussen,
Gamborg (kasserer)
6440 3232

Lisbeth og Jørgen
Rasmussen, Gamborg
6440 3033